

Hans Paulsen Enemark og hans lille pony

Af Andrea Kunsemüller, Egersund

Gårdmand Hans Paulsen Enemark var med i Første Verdenskrig 1914-18. Han fødtes i Gammelskov i Agerskov sogn i 1870 og overtog senere en gård i Bedsted, der i 1928 blev overtaget af Andreas Haugaard.

Et barnebarn af Hans Paulsen Enemark, Andrea Kunsemüller, Egersund har af sin mor hørt nedenstående historie om sin morfar, om hvordan han kom hjem til Bedsted fra krigen sammen med en mager hest, som han fandt på hjemvejen. Andrea Kunsemüller skriver:

"Jeg tror at alle familier har en historie der er helt deres egen. Hos os er det beretningen om min morfar der var soldat i 1. verdenskrig og kom hjem lillejuleaften 1918.

Han kom fra en familie, der har rødder i det sønderjyske, der går tilbage til det 16. århundrede. Det var en familie der boede i den fattige del af landet, hvor jorden ikke var særlig god. I nærheden af Løgumkloster, nærmere betegnet Bedsted. Familien var meget kirkelig, indre missionsk og meget dansk.

Min bedstefar Hans Paulsen Enemark holdt meget af sin fædrene gård; han syntes at det liv han førte var et godt liv. Han var en dygtig landmand, og han havde en stor forkærlighed for heste.

Der går beretninger om hvordan han kunne tæmme selv den vildeste hingst og hvordan han kunne tale til hestene så de fik stor tillid til ham. Det var som om han forstod dem så godt at de ikke følte at han var et fremmed menneske.

Familien Hans Paulsen Enemark står her ude på vejen med gården i baggrunden, beliggende på adressen Bjergvej 4 i Bedsted. Familien består af Andrea (1873-1956) og Hans Paulsen Enemark (1870-1933) og deres 5 børn: Peter på hesten (6. juli 1911 - 2. sep 1959), Kjestine (10. mar 1905-), Johannes (7. okt 1898 - 10. feb 1955), Maren (14. apr 1902 - 13. feb 1928) og Anne (5. jun 1909-). Sidstnævnte blev gift med Heinrich Kunsemüller og bosatte sig i Goslar i Harzen. De fik to børn: Heinrich og Andrea.

Andrea Kunsemüller, Egernsund: "Min morfar og den lille pony".

Artiklen sendt til Henning Haugaard i februar 2019, der har indsendt artiklen til Sønderborg Slot, november 2020.

Han snakkede med dem, og det gjorde han sikkert på det bredeste sønderjysk. Min mor har arvet mange ord, lydmalende og med minder fra en tid hvor sprog havde sine rødder i det liv man førte. Det sønderjyske sprog (æ sproch) har noget af egnens muld i sig og får en til at føle sig hjemme - dengang som nu.

Det var dybt tragisk at min morfar skulle gå i krig for at hjælpe prøjserne som han og familien ikke følte sig en del af.

Men selvfølgelig blev han nødt til at være soldat, og han kom først som så mange andre fra Nordslesvig/Sønderjylland til Frankrig - derefter til Rusland. Det var det værste der kunne ske for soldaterne. Over 30.000 unge mænd fra Sønderjylland blev soldater. Af disse døde 6000 og 4000 blev invaliderede.

Min morfar kom som tysk soldat til Galicien, som det hed dengang. Det ligger mellem Polen og Ukraine, og det var næsten det værste sted man kunne komme hen til. Der var voldsomme kampe mellem russiske tropper på den ene side og tyske og østrigske på den anden.

Hvad han har oplevet i Den Store Krig, som den kaldes, har han aldrig talt om i familien. Der var mange der kom tavse hjem fra krigen.

Men han kom dog hjem. Og det skyldes en lille hest.

Familiefortællingen beretter, at han har fundet ponyen i Galicien, ude på vejen, bag en vogn der var væltet. Kusken var død. Hesten var ussel og medtaget. Den havde ingen sko, ribbenene kunne tælles på dens krop.

Han befriede den og begyndte at gå hjem, helt alene, sammen med hesten. Til fods, i vinterkulden, bange for at komme i fangenskab, bange for at blive opdaget, bange, bange. Det var november i 1918. Han ville hjem - hjem til Bedsted og hjem til gården og hjem til sin kone, min bedstemor Andrea.

Han lod mere tilbage i Galicien end et menneske kunne tåle, flere oplevelser og rædsler og mareridt end han kunne tale om.

Han var sulten, og hans støvler var opslidte. Han gik og gik, og ponyen gik med ham. Ponyen blev hans bedste ven. Uden den ville han ikke have overlevet.

Hans vej førte ham igennem Polen. Han overnattede ofte i det frie med ponyen Mulle ved sin side. Han lagde sig ind til den, brugte dens mave som hovedpude og de varmede hinanden. Sommetider kunne de overnatte hos gode mennesker i stalden.

Hans Paulsen Enemark i sit 1-spands køretøj og med den hest han tog med hjem fra krigen. Han er her fotograferet foran stuehusets sydvendte hoveddør. Billedet er fra omkring 1919 og er lånt af Anne Kunsemüller, Gråsten.

Andrea Kunsemüller, Egersund: "Min morfar og den lille pony".

Artiklen sendt til Henning Haugaard i februar 2019, der har indsendt artiklen til Sønderborg Slot, november 2020.

Da de kom igennem Tyskland blev Bedstefar forfærdet over at se det krigshærgede land. Menneskene led nød. Nogle gik i pjalter ligesom ham selv. Der var fattige, sultne børn, og engang ville nogle sultne mennesker slå ponyen ihjel. Den ville give dem et godt måltid. Han samlede alle sine kræfter og reddede ponyens liv - og sit eget.

Den sidste del af turen gik igennem Slesvig-Holsten hvor himlen, denne høje himmel allerede fik ham til at føle sig hjemme. Skyerne så sommetider ud som vilde heste, og han fortalte Mulle at de var der for at byde dem velkommen. Nu ville det ikke vare længe mere. Ponyen så på ham som om den forstod.

Da de først var kommet til Ravsted begyndte han at løbe med ponyen halsende bagefter sig. Den kunne mærke at der var noget på færde.

Og så kunne Bedstefar se sin egen gård, det var som om han kunne lugte at jorden var hans og hans forfædres jord, og han åbnede døren til stuehuset og gik ind i stuen, sammen med ponyen. Min bedstemor forstod i det øjeblik hvad der var hændt og at ponyen og min bedstefar var blevet et. Intet kunne skille dem ad.

Det var en jublende glad lillejuleaften med risengrød til menneskene og havre til Mulle, der blev fejret på gården i Bedsted den december-aften i 1918.

Den Store Krig var for Hans Paulsen Enemarks slut.

I 1919 brændte Hans Paulsen Enemarks gård. Han genopbyggede herefter gården. Billede viser svinestalden, der blev opført i 1922, hvilket stadig fremgår af årstallet på kvisten. Hans Paulsen Enemark ses selv foran bygningen.

Kilde:

- Andrea Kunsemüller, Egersund: "Min morfar og den lille pony". Artiklen sendte hun til Henning Haugaard i februar 2019.